

acea vreme doar indirect de țările și feudalii sârbi, sînt foarte concludente pentru noi: *manuscrisul din 1404—1405 nici nu a fost imitat, nici n-a servit ca izvod lui Gavril Uric — ba mai mult chiar — nici copiștilor munteni de mai tîrziu*, căci tetraevanghelul ferecat la 1518—1519 de postelnicul Marcea al lui Neagoe Basarab poate fi asemănat ca scriere, conținut și miniaturi (frontispicii) mai curînd cu cel moldovenesc de la 1436, decît cu cel de la mănăstirea Tismana¹. Totuși e de remarcat că deși *redacția sîrbească este rar folosită în manuscrisele moldovenești, ea a continuat să fie folosită în Țara Românească, atît în cărți cît și în documente*²; uzarea colțului din dreapta a cărții lui Nicodim dovedește întrebuintarea îndelungată a acestei redacții în obșteea monahală de la Tismana.

Miniatura. Dacă scrisul înghesuit, auster, amintește de orele nesfîrșite de trudă și de monotonia programului mănăstiresc, cele patru frontispicii sînt tot atîtea ferestre deschise către o altă lume, neașteptată, de gingășie și de bogăție. O vegetație vie de flori, frunze și fructe, împodobește frontispiciile care apar străjuite pe de lături de păsări cu penaj strălucitor.

Cele patru frontispicii (f. 17, 101, 147, 237)³ înfățișează un portic scund, caracteristic manuscriselor grecești și slave din sec. al XIV-lea. Ele se pot înscrie într-un dreptunghi de circa 14×6 cm și încadrează pe 3 laturi titlul scris cu litere de aur al fiecărei evanghelii. În lungime, nu depășesc rîndurile scrise cu negru iar în înălțime formează cam o treime din partea scrisă a paginii.

Fiecare frontispiciu este mărginit de un chenar îngust de culoare brun roșcată, pe care se află pictat cu culoare albă fie un șir de triglife albe la primul și la al treilea⁴, fie un zigzag de aceeași culoare la cel de-al doilea, sau de culoare roșu-deschis cu marginea albă la ultimul⁵. Aceste chenare închid un cîmp suflat cu aur, pe care miniaturistul și-a așternut decorația florală, atît de variată ca compoziție și motive.

Primele două frontispicii, foarte apropiate ca armonie de culori — mult albastru pe fond auriu —, se aseamănă și ca concepție: vreji albaștri, al căror relief este accentuat de un fir alb la mijloc, se răsucesc în volute închizînd la mijloc o floare cu petale răsucite înlăuntru și purtînd ghimpi albi. Din loc în loc se ridică pe vreji alte flori, verzi sau roșii, ori frunze în trei lobi, ca de smochin, a căror luminozitate dă viață miniaturii. La frontispiciul I (fig. 1) vreji au o mișcare continuă, pe cînd la frontispiciul II (fig. 3) ei sînt fragmentați și compun cercuri sau bucle în formă alungită de inimă, fie adosate, fie afrontate. Deși pentru ansamblurile decorative simetria este obligatorie, și la primul frontispiciu, și la al doilea, axul central al compoziției este deplasat spre stînga,

¹ Această asemănare nu se datorește filiației manuscriselor, ci probabil unui izvod comun mediobulgar.

² Vezi pentru sec. al XVI-lea Ion-Radu Mircea, *Relations culturelles roumano-serbes au XVIe siècle*, în RESEE, I (1963), nr. 3—4.

³ Frontispiciul I a fost reprodus în *Istoria României*, vol. II, Ed. Academiei Republicii Socialiste România, 1962, fig. 218; G. Popescu-Vilcea, *Le problème de l'entrelac*, pl. 1, fig. 1; V. Vătășianu, *Istoria artei feudale*, ..., I, p. 462, fig. 431; Corina Nicolescu, *Miniatura și ornamentul cărții manuscrise din Țările Române, sec. XIV—XVIII*, Catalog, București, 1964, fig. 6. Pentru frontispiciul II, descriere și fotografie la G. Popescu-Vilcea, *loc. cit.*; și Em. Turdeanu, *op. cit.* fig. 1.

⁴ La frontispiciul III, triglifele sînt redat neglijent.

⁵ Ambele chenare împodobesc adesea miniaturile bizantine și cele slave și armene, care o imită (J. Ebersolt, *La miniature byzantine*, Paris, 1926, pl. XXI; S. Sirarpe Der Nersessian, *Manuscripts arméniens illustrés des XIIe, XIIIe et XIVe siècles*, Paris, 1937, 1...; M. V. Șеркина *Болгарская миниатюра XIV века*, Moscova, 1963, p. 41).